

мислення як сутності людського буття мова підлягає логічному аналізу, який прояснює її зміст. Мова виступає засобом мислення». Мова має індивідуально-суспільну форму, саме завдяки якій суб'єкти в процесі комунікації розуміють одне одного, а тому володіння мовою, граматично правильною, чіткою – показник професійної та загальної культури. Це вимагає від кожного правоохоронця дбайливого ставлення до мови, найефективнішого використання її необмежених можливостей висловлювання, та є необхідною умовою для профілактичної та роз'яснювальної роботи з різними категоріями населення.

Конончук Т. І., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української філології та суспільних наук Академії адвокатури України

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВОВОЇ ЛЕКСИКИ В АВТОБІОГРАФІЧНОМУ ТЕКСТІ (ЗА ПОВІСТЮ «ТРИ ВИРОКИ» ЙОСИПА БОНДАРЕНКА)

Повість «Три вироки» Й. Бондаренка під кутом зору функціонування в ній правової лексики не розглядалася. Отже, актуальність такого аналізу очевидна, тим більше, що твір належить до числа нещодавно надрукованих (Луцьк, 2017). Відзначимо, що в корпусі лексичної системи твору значну роль виконують слова загальноживаної лексики нейтрального забарвлення. Дана повість автобіографічна, її автор поставив перед собою мету донести інформацію про пережите, передати здобутий досвід рідним, нащадкам, широкому колу читачів. Автор повісті-спогаду пише твір від першої особи. Він доктор богослов'я, організатор багатьох гуманітарних проєктів, який після багатьох років поневірянь по радянських тюрмах емігрував до США, а народився 1936 р. в с. Капітанівка Кіровоградської області.

У житті головного персонажа так сталося, що він упродовж усього свого перебування в радянській країні був переслідуваний за погляди як людина віруюча. Відтак саме конфлікт із органами влади склав основу авторської розповіді, в

яку активно введено лексику права, терміни й поняття на позначення органів затримання, ув'язнення, заслання. Такі терміни знаходимо ще в першому реченні повісті: «Теплим червневим днем із повісткою в руках іду багатолюдною знаменитою Дерibasівською до обласної прокуратури» (с. 11). Тут вжито слова *повістка* й *прокуратура*.

Ключовий термін твору («*вирок*») винесено в назву повісті – «Три вирокі». Загальновживані слова, які актуалізують документальний принцип, знаходимо в підзаголовку повісті: «*Історія незламної правди*». Власне, правда – це та головна лінія життя, якої триматиметься персонаж, а правова лексика виявлятиме систему примусу й тиску на людську мораль, свідомість, зрештою на життя. Це важливий текст для автора, для тих, хто його стимулював до праці над твором, це також важлива повість для широкого загалу, оскільки документально влучно розкриває час, оповідає про мало відоме з недавнього минулого.

У слові «Від автора» Й. Бондаренко говорить, що його діти, дружина, американський астронавт і друг Чарльз Дюк стимулювали його писати спогади, і що «останнім поштовхом сісти за роботу став лист (...) сусіда по камері». Акцентуємо увагу на специфічному слові з правової лексики – *камері*. Воно часто вживане, оскільки велику частину життя автору довелося перебувати в різних тюремних камерах.

Спогади вибудовано за трьома розділами. В окремих назвах підрозділів зафіксовано правову лексику, яка повідомляє про головну подію. Наприклад: «Виклик до прокуратури», «Виключення з інституту», «Перед арештом», «Перший термін: одеська в'язниця», «Тюрма. Другий термін 1966–1969 рр.», «Нелегальне становище», «Під слідством» та ін.

Автор за віру в Бога був виключений з четвертого курсу інституту, хоч добре навчався, але йому було наказано обрати або Бога, або інститут. Хлопець обрав Бога. Отже, відбував ув'язнення за свої погляди і проповідь Євангелія. Природно, що текст рясно наповнений цитатами з Біблії, які автор пригадує по пам'яті, бо коли перебував в ув'язненні, йому заборонялося мати при собі Святе Письмо. Наприклад, перебуваючи в карцері під час першого ув'язнення, він згадує на с. 85 рядок із

Давидових псалмів: “Коли б не Закон Твій, розрада моя, то я був би загинув в недолі своїй” (виділення автора – Т.К.).

Правова лексика, що характеризує перебування автора під арештом, набуває стилістичної гостроти в контексті морально-етичних координат Святого Письма. Залучаються такі терміни, як *суд*, *свідчення*, *підставні свідки*, *отже*, *лжесвідки*; подається авторський коментар: «Яка невдячна і ганебна справа випала їм (лжесвідкам – Т.К.). Шкода таких, бо огидний в Господніх очах *«свідок брехливий, що брехні роздмухує...»* (виділення автора – Т.К.), згадує автор із Приповістки Соломона 6:19 на с. 99 повісті. Автор показує поведінку віруючих у суді, застосовуючи також мову права: *«Показання ж віруючих були небагатослівними, адже всі вони знали біблійну засторогу про те, що не можна «ходити пліткарем серед народу свого» (с. 99).* Тут автор поведінку віруючих мотивує словами з Біблії, виділяючи їх у тексті курсивом. Тобто акцентує увагу на біблійному тексті як на кодексі моральної поведінки людини.

Й. Бондаренко вводить такі правові терміни й поняття, як *показання*, *концтабір*, згадує пережите батьками, що засвідчує порушення *права на життя*, як-от на с. 21: «Людей кидали до в'язниці або й страчували навіть за те, що збирали на полях мерзлу картоплю чи залишені колоски, аби не померти з голоду. (...) Що й казати, багато буревіїв пронеслося у житті моїх батьків, і чи не найстрашніший – голод 1933 року. У селі люди пухли і вмирали від голоду цілими сім'ями».

Дотримуючись принципу документалізму та вдаючись до відповідної лексики, автор подає детальні описи тюрем, судів, які чинилися над ним, карцерів, камер, співкамерників, з якими йому доводилось бути в камерах і серед яких були й заарештовані для лжесвідчень проти нього; детальні описи, що дозволялося і чого не дозволялося в'язням, чи надавалася їм медична допомога, як їх катували, в тому чисті й голодом, та ін. Поняття на означення побуту в'язнів складають великий масив правової мови. Серед них є такі слова й словосполучення, як *невихід на роботу* («Увечері за невихід на роботу мене закрили в карцер на п'ять діб», с. 131); *ув'язнені* («Втішив себе тоді тільки думкою про бідних ондатр, на яких полювали ув'язнені, з'їдаючи їх у сирому вигляді. Голод змушував людей їсти сире м'ясо, а шкурки з їхнім цінним хутром розрізали на устілки для чобіт,

хоча й діставалися вони не всім», с. 126.); *нари* («Місця на нарах не вистачало. Спали на підлозі», с. 171). Чи слова *справа, слідчий, інкримінувати*. Як-от: «Потім *моя справа* була передана іншому *слідчому*. В основному мені *інкримінували* євангелізаційні зібрання» (с. 170).

Отже, як бачимо в автобіографічному тексті, що стосується правової проблематики, важливу композиційну й сюжетотвірну функцію виконують слова з правової лексики. Вони містять усебічну характеристику часу, персонажа, його місцеперебування, характеризують владу та її ставлення до в'язнів сумління. Такий напрям дослідження, на нашу думку, має перспективу в творах спорідненої тематики.

Посмітна В. В., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ ПРАВООХОРОННОЇ СФЕРИ В ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНІЙ АГРЕСІЇ

Сьогодні, в умовах свободи слова, важливо усвідомлювати небезпеку використання комунікативних стратегій і можливостей ЗМІ для застосування інформаційної агресії – відкритої чи прихованої – проти країни, окремої особи чи певної структури. Особливо небезпечним для всього суспільства може стати застосування арсеналу комунікативних можливостей мас-медіа проти сил охорони правопорядку. Тому правоохоронним структурам необхідно бути готовими до протидії нападкам ЗМІ – вітчизняних чи іноземних, – що діють упереджено в гонитві за сенсаціями або орієнтовані на продукування негативних інформаційних повідомлень.

Значну роль у такій протидії відіграють галузеві ЗМІ. На основі аналізу текстів періодичних видань правоохоронної сфери визначимо їх основні комунікативні стратегії в протидії інформаційній агресії.

Основною метою діяльності правоохоронних видань у сучасній Україні є формування громадської думки про